

לקראת שואה כלכלית

היום מגיב על הירידה בביקושים עליידי צימצום הייצור ועלויות מחירים; ולא עליידי ירידה במחירים. לדוגמה אפשר להביא את הירידה בביקוש ובייצור של חלב ועופות ואת עליית מחירים. התוצאה היחידה של מדיניות כזו היא הרס הייצור. אז היתה זו תחזית המבוססת על ניתוח: היום זהו מציאות כאובה, מוכרת לכולנו.

קיצוץ התקציב —

לרעת השכירים

אמרתו אן, שקיצוצים רדיקליים בתקציב, באמצעות ביטולם של סובסידיות ושירותים חיוניים רק יגבירו את האינפלציה ולא יעצרו אותה. קיצוצים תקציביים בדרך זו הופכים את התקציב למכשיר אדיר של חלוקת הכנסות רגרסיבית, לרעת השכירים. כל הקיצוצים האלה הם בבחינת הורדה של השכר הריאלי — לטובת המתעשרים. בכוחם היה לדרבן את האינפלציה גם בלעדי תקציב המדינה, ולא כל שכן בעזרתו. היום רואים שאוניברסיטות, שירותים מוניציפאליים ובתי-חולים

ובייצור, ירידה באשראי ועלייה בשער הריבית כי אז לא זו בלבד שהאינפלציה תגבר, אלא שהיא תהיה מלווה בהרס של מוסדות חברתיים מפוארים ובאבטלה גוברת.

טענתי אז שכל זה יקרה בייחוד אם יחזיק השר במקביל בשני העקרונות המקודשים של התורה הכלכלית המוניטריסטית של "השוק החופשי", דהיינו:

- על שער הדולר להיות נייד. פירוש הדבר, שמחיר הייצוא יוצמד לאינפלציה כימעט ב-100%, יומם ולילה, ואין לשכות שהיקף הייבוא שלנו הוא כהיקף התל"ג.
- על הציבור לשלם "מחיר ריאלי" עבור כל

אנחנו עומדים לפני משבר כלכלי, לפני התמוטטות של המשק, בסוף המינהרה כבר רואים את התהום הפוערת את פיה, לבלוע את הרכבת הדוהרת של המשק הישראלי.

אם משהו חשוב, שאנו יכולים להמשיך ולחיות עם אינפלציה של 200% בשנה, עם שערי ריבית אסטרונומיים, עם שכר ריאלי יורד ועם שיעורי אבטלה גדלים, כשערי המפעלים פתוחים — טעות בידו, אם מגמות אלה באינפלציה, בשערי הריבית, בשכר ובאבטלה תימשכנה, ייסגרו שערי המפעלים ומקומות עבודה אחרים, כולל ממשלה ומוסדות-ציבור.

כן, אני מדברת על משבר כלכלי אמיתי, גם עתה אין מצבנו הכלכלי כפי טוב, אך אין עדיין משבר של ממש. מרבית האנשים, אם כי לא כולם, עדיין הולכים כל יום לעבודה; המפעלים והמוסדות עדיין פתוחים והם פועלים — לא בצורה הטובה ביותר, לא ביעילות, רחוקים ממלוא היכולת, אך פועלים.

אולי זהו הישגה הגדול ביותר של הממשלה — שלמרות מדיניותה הכלכלית ההרסנית, עדיין לא התמוטטנו.

מאת אסתר אלכסנדר

האינפלציה תגבר ותהיה מלווה בהרס של מוסדות חברתיים מפוארים ובאבטלה גוברת

נחנקים מחוסר תקציבים ונאבקים על חייהם בשעה שהאינפלציה חוגגת את נצחונה.

אמרתו וחזרתי ואמרתו, שכעיקרון מרכזי, הורדת השכר הריאלי לא תבלום את האינפלציה, אלא דווקא תגביר אותה. נימקתי זאת בכך, שהירידה בשכר הריאלי משמעותה אחת ויחידה: עלייה ברווחים האינפלציוניים. שהם הם בסיסה המוצק של האינפלציה עצמה.

נחשוב נא על פועלות הסכסטייל, העובדות בשכר רעב; עובדה זו אינה מורידה ולו פרוטה אחת ממחירי השמלות. מחירי ההלבשה תפסו 29% מעלויות המחירים בשיעור של 11% בחודש אוקטובר — וכל ההפרש הוא רווח. אייפשו להבריא את המשק על חשבון תנאי עבודה, שכר ואבטלה, כשם שאייפשו היה להבריא את אר"ש על חשבון עובדיה.

אם כי לא כולם תומכים בנימוקי, ולא כולם גורסים כמוני, שאינפלציה של 200% נגרמה במידה רבה על-ידי ירידה של 14% בשכר הריאלי ובאבטלה גוברת של 5% — השיא מאז המיתון — הרי כולם מסכימים, גם הכלכלנים במשרד-האוצר ובאוניברסיטאות, שהדברים הולכים היום יפה מאוד ביחד.

כולם, וגם אשפי המדיניות הכלכלית שלנו, רואים זאת: שהשכר הריאלי יורד, השירותים מצטמצמים, התל"ג קטן, אך האינפלציה דוהרת. רואים ולא מסיקים מסקנות. או, שמא פשוט אין להם רעיון כלשהו בדבר האמצעים שבהם יש לנקוט, מלבד צימצום השירותים והורדת התל"ג, השכר הריאלי (בסדר זה או בסדר אחר), הדבר היחיד העולה בדתם הוא לצמצם עוד יותר את תקציב המדינה — כאילו שדבר זה עוד לא נוסה. אם באמת זהו האמצעי היחיד — או אפילו העיקרי — שעומדים לנקוט בו, אזי המשבר הוא בלתי-נמנע. אני חוששת, שמא גם, למעריך אין רעיונות שונים ביסודם מאלה השולטים היום בכיפה.

סיבסוד הייצור

— רעיון טוב

מה, אם כן, יש לעשות? בעולם מעלים היום ספקות רבים באשר לאפקטיביות של מדיניות מוניטריסטית זו, שבמרכזה עומדת הקטנת התוצר הלאומי — בדרך פסקלית, כפי שתיראתי לעיל, ובדרך מוניטרית, על-ידי העלאת הריבית והקטנת האשראי — כאמצעי לבלמת האינפלציה.

מיצרך. פירוש הדבר הוא ביטול הסובסידיות ומתן דרוור לפרץ ההתייקרויות בשווקים.

תחזית זו התאמתה, והיום מכרין נגיד בנק ישראל שכל המדיניות הכלכלית תזאת, המכונה בפי הכלכלנים "צימצום הביקוש המיצרני", לא הועילה ולא כלום כנגד האינפלציה. אך הוא מתנחם את עצמו ורואה באבטלה ובריידה בתל"ג — שתוכננו מראש כדי לבלום את האינפלציה ולא עשו זאת — מחיר שאותו נאלצנו לשלם תמורת השיפור שחל במאזן התשלומים.

הרעיון כאן הוא פשוט: מכיוון שהביקושים בשוק המקומי צומצמו, לא היתה למיפעלים הברייה אלא לעבוד לייצוא. זהו נחמה פורתא שכן:

- הממשלה נקטה במדיניות של סיבסוד-ענק לייצוא, כי היא עצמה לא האמינה שצימצום הביקושים המקומיים כשלעצמו יעזור;

● כדי להעביר עשרה מיפעלים לייצור לשם ייצוא, בדרך של צימצום הביקושים המקומיים לאורך כל החזית — למעשה זהו צימצום בחזית ביקושי-שכירים, כי ביקושי-העשירים לא צומצמו — יש להכניס לקשיים לפחות מאה מיפעלים, ולגרונם לכך שהמשק יעבוד רק בשניים-שלישים של יכולתו. וזאת דווקא בתקופה שבה יש צורך לנצל את כושר-הייצור שלנו עד כמה שאפשר, כדי להקל את העומס העצום המוטל על משאבינו הדלים.

עובדה היא שלא כל כושר הייצור המובטל, בעיקבות מדיניות צימצום הביקושים המקומיים, עבר אל הייצוא, שכן התל"ג שלנו יורד. אילו היה הכל עובר אל הייצוא, לא היה יורד התוצר הלאומי. מסתבר, שהיה זה "עידוד" בנכונות ביותר של הייצוא, הכורת את הענף שעליו אנו יושבים, יש למצוא דרך אחרת — למשל, לקבוע שער דולר נפרד לייצוא.

בעת חילופי שרי-האוצר, וגם בהודמנויות רבות אחרות, טענתי שהמדיניות של צימצום הביקושים המקומיים לא תבלום את עליות המחירים, כי הייצור

לא יהיה מי שיפדע חובות ויחזיר הלוואות. לא יהיה מי שישלם מיסים

אבל הוא מגיע! משבר כלכלי אמיתי, שיתבטא בעצירת הייצור והפעילויות הכלכליות הקשורות בו, וזו בנו, שבעיקבותיו יפלטו המוני עובדים ויושלכו למאגר האבטלה. משבר כזה כבר נראה באופק.

ייצור —

רק לעשירים

אין עולך דבר כזה לקרות?

התסריט הוא פשוט: ההתייקרויות של העלויות ושל הוצאות-הייצור יאמירו לרמה כזו, שהמיפעל לא יוכל לשלם, הוא לא יוכל לעמוד בתשלום השכר, בהחזר הלוואות והריבית ובקניית חומרי-הגלם המיובא — בכל אלה, או לפחות באחד מהם. הוא לא יעמוד בתשלומים אלה, גם אם מוצריו הולכים ומתייקרים מעבר לעלויות, מכיוון שלא יהיה מי שיקנה את המוצרים ההולכים ומתייקרים בתנאים של שכר ריאלי יורד.

ואם ייסגרו המפעלים, יפשוטו גם הבנקים את הרגל. שכן לא יהיה מי שיחזיר את ההלוואות, וגם הממשלה ומוסדות-הציבור יפשוטו את הרגל, שהרי לא יהיה מי שישלם מסים.

נכון, תמיד נשארים העשירים; אותם המתעשרים מן האינפלציה, שזכו עד כה בריבית גבוהה ובהפרשים שבין ירידת השכר ועליות המחירים, שמסוגלים לקנות כל דבר ובכל מחיר, ושאפשר לייצר עבורם ולעמוד בתשלומים.

גם לייצוא אפשר לייצר במיקרה הטוב, אך אם מגמות האינפלציה, הריבית, האבטלה הגבוהה והשכר הירוד מקבלות תאוצה, כפי שקורה היום — לא יצליחו המיפעלים לבצע במהירות הדרושה את הטרנספורמציה באמצעי-הייצור ובקווי-הייצור שלהם. לשם ייצור כימעט-בלעדי לשווקי העשירים והייצוא והם ייסגרו.

הדבר יביא לתגובות-שרשרת, על כל השלכותיהן. וזהו הסכנה הממשית שבפניה אנו עומדים היום.

אם לא ננקוט במדיניות המונעת התפתחות זו, אני משוכנעת שהמשבר הוא בלתי-נמנע. הדגש כאן הוא על חזיתות שוכנה, שיש לנקוט בה, שכן צדדים "אנטי-אינפלציוניים", כביכול, נקטו כבר למכביר, מבלי שהועילו, להיפך — הם עוד הגבירו את האינפלציה.

עם כניסתו של שרי-האוצר החדש לתפקידו לפני כשנה, חזיתי (העולם הזה 2204, 2208) שאם ינהל מדיניות של קיצוץ תקציבים, ירידה בשכר הריאלי, בצריכה